

Каріна Саюк

студентка 1 курсу юридичного факультету
Волинського національного університету ім. Лесі Українки

Юридичний погляд на обмеження конституційного права на свободу слова в умовах дії правового режиму воєнного стану

Наскільки право на свободу слова, закріплене у ст. 34 Конституції України [1], забезпечується в нашій країні у сьогоднішніх реаліях? Війна внесла свої корективи у різні сфери життя, загострила кризові явища в суспільстві, зокрема й не оминула такого болючого для нашої нації питання свободи слова. Саме у воєнне лихоліття доступ до дійсно правдивої інформації набуває особливої актуальності, на мій погляд. Водночас, враховуючи численні інформаційні атаки з боку держави-терориста та безконтрольне поширення найрізноманітнішої інформації, на порядок денний виносяться певні обмеження щодо реалізації права на інформацію, а саме виправданості їх введення. Баланс між національними інтересами безпеки та конституційним правом на свободу слова – запорука вдалого існування цієї формули.

Широкомасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 року поклато край будь-яким дискусіям щодо стану, в якому ми живемо: це війна [2]. Ще з 2014 року в Україні було прийнято низку законодавчих змін, спрямованих на зміну балансу між свободою слова та інтересами національної безпеки, частина з яких не відповідала міжнародним стандартам у сфері прав людини та Європейській конвенції про права людини [3]. Втім, запровадження воєнного стану за тими-таки стандартами дозволяє державі значно більше відходити від своїх обов'язків забезпечувати певні права, зокрема, шляхом їх обмеження.

Обмеження свободи слова регулюється як національним законодавством, так і міжнародними правовими актами. В умовах сьогодення в Україні регламентують діяльність медіапростору Закони України «Про інформацію» [4], «Про медіа» [5], «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» [6]. Окремим пунктом слід відзначити Наказ Головнокомандувача Збройних Сил «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» [7], де найбільш чітко прописано алгоритм взаємодії ЗМІ та ЗСУ. До прикладу, свобода слова обмежується вимогою не поширювати інформацію про пересування української військової техніки.

Варто зазначити, що, таким чином, створено нормативно-правову базу, яка регулює особливості діяльності виробників та розповсюджувачів інформації в медіапросторі під час дії норм правового режиму воєнного стану.

Згідно зі статтею 10 Європейської конвенції з прав людини, свобода вираження думок може бути обмежена в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки. Важливим є також Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, який у статті 19 встановлює, що право на свободу вираження може бути обмежене для захисту державної безпеки, громадського порядку або моралі.

Насамкінець, варто виокремити Закон України «Про медіа», що набув чинності з березня 2023 року, який кодифікував низку контентних обмежень для всіх типів медіа, включно з онлайн-медіа. Дві ключові статті цього закону – 36 та 119 – визначають типи інформації, які не можна розповсюджувати, і за поширення яких медіа можуть бути притягнуті до відповідальності, включно зі скасуванням реєстрації, анулюванням ліцензії чи блокуванням сайту.

Ключовим є той факт, що відповідь міжнародної спільноти, зокрема медіа-організацій, здивувала: погляд ззовні різко контрастує із нашим баченням зсередини. Критики вказують на загрозу обмеження свободи слова в Україні, експерти наполягають на відповідності закону вимогам ЄС на шляху до євроінтеграції [8]. «Український законопроект про засоби масової інформації серйозно загрожує свободі преси в країні, посилюючи державний контроль над інформацією в той час, коли громадяни потребують її найбільше», - йшлося у заяві Комітету захисту журналістів у вересні 2022.

Отже, спираючись на проведений аналіз, можна стверджувати, що обмеження конституційного права на свободу слова під час воєнного стану є виправданим заходом з точки зору захисту національної безпеки та суверенітету держави. Обмеження прав не є їх скасуванням, але існують певні особливості реалізації цих прав в умовах воєнного стану. Однак такі обмеження повинні відповідати принципам законності, пропорційності та демократичності. Недотримання цих принципів може призвести до зловживання владою та порушення основоположних прав людини.

Література

1. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р.. Харків : Фоліо, 2022. 48 с.
2. Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. 3 досвіду роботи Комісії з журналістської етики: Аналітично-довідковий збірник / За заг. ред. Л. Кузьменко, Л. Куц. Видання друге, доповнене. К., 2023. 138 с.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
4. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII : станом на 27 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
5. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX : станом на 11 лют. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>
6. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну : Закон України від 22.05.2022 р. № 2265-IX : станом на 23 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>
7. Наказ від 3 березня 2022 року №73 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану.» Вилучено з: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS36785?an=2>
8. Коваленко О. Загроза свободі слова, чи крок на шляху до євроінтеграції – експерти про новий закон про медіа. *Голос Америки Українською*. URL: <https://www.holosameryky.com/a/novyi-zakon-pro-media-v-ukraini/6914155.html>

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**